

Zpráva z konference Olomoucké debaty mladých právníků – sekce Právní vzdělávání v kovidové a postkovidové době, Olomouc, 21.–22. října 2021

Letošní ročník této pravidelně se konající konference, který se v Olomouci odehrál ve dnech 21. a 22. října 2021, poskytl nejen prostor pro setkání českých a slovenských právníků, ale také připomínal založení tamní právnické fakulty před 30 lety. Jakkoli konference nabízela pět sekcí, tuto zprávu věnujeme jen sekci zaměřené na právní vzdělávání. Činíme tak ze dvou důvodů: jednak jsme se coby zástupci Centra právních dovedností Právnické fakulty Univerzity Karlovy účastnili právě sekce věnované právnímu vzdělávání, jednak právě v oblasti inovace právního vzdělávání platí olomoucká právnická fakulta za inspiraci pro ostatní české a slovenské vzdělávací instituce.

Sekce jednala pod vedením vedoucí Centra pro klinické právní vzdělávání PF UP, *JUDr. Lucie Madleňákové, Ph.D.*, a zahrnovala prezentující ze všech českých právnických fakult s výjimkou plzeňské, jakož i slovenské kolegy z Bratislavy a Košic. V následujícím textu shrneme několik vybraných příspěvků a závěrem doplníme několik obecnějších bodů z diskuse.

JUDr. Yana Daudrikh, PhD., z bratislavské Právnické fakulty Univerzity Komenského představila proměnu výuky tamního finančního práva. Již před nuceným přechodem na distanční vzdělávání začali zavádět do výuky digitální prvky, příchod pandemie pak představoval pro rozvoj e-learningu nový impulz. Vedle online testování (přičemž testy mohli částečně tvořit i sami studenti) zavedli zejména online workshopy, v rámci kterých studenti vypracovali seminární práci, kterou následně hodnotí metodou *double-blind peer review* další studenti. Jak si studenti na tento způsob výuky začali zvykat, snižovala se i jejich nespokojenost s tímto typem zakončení předmětu.

Mgr. Hana Draslarová a Mgr. Michaela Růžková z Centra právních dovedností Právnické fakulty UK představily svůj příspěvek na téma *Úvod do studia práva online*, v němž shrnuly svou loňskou zkušenost s transformací tohoto relativně nového povinného předmětu do distanční podoby. Předmět probíhá blokově na úplném začátku studia, každý nově nastupující student ho absoluuje během září či října ve skupině cca 25 studentů během dvou a půl dne. Část výuky na podzim 2020 proběhla prezenčně na fakultě, část musela být kvůli náhlému zákazu prezenční výuky narychlo převedena do online podoby (*de facto* přes víkend). S převodem kurzu na ZOOM bylo třeba některé části kurzu zkrátit (aby studenti udrželi pozornost), současně ovšem organizační tým vyučující všemožně podporoval v tom, aby i v online prostředí udrželi vysokou míru interaktivity, na které je tento předmět založen. Osvědčily se skupinové práce, častá hlasování i práce se sdílenými dokumenty. Simulované soudy, které představují významný prvek celého předmětu, se nejen podařilo zachovat, ale některé si podržely i slavnostní atmosféru – a to zejména díky převlekům, které si studenti před kamery donesli. Online prostředí umožnilo studentům také velmi rychle (a často i efektně) vyjadřovat svůj názor pomocí nejrůznějších GIFů, které během výuky posílali do sdíleného chatu.

JUDr. Michal Urban, Ph.D., s *Mgr. Viktorem Hatinou* z Centra právních dovedností PF UK mluvili na téma *V čem distanční výuka předčí tu prezenční a jak konkrétně dobrou praxi z posledních dvou let přenést do prezenční výuky?*. Vedle nahrávání přednášek, které se v posledním čase stalo *de facto* normou, a častého dělení do skupin, vyzdvihovali také

výhody práce na sdíleném dokumentu, do kterého studenti v reálném čase dopisují své odpovědi, i sdílení obrazovky studentských notebooků (na kterých mohou například ukázat, jakým způsobem našli konkrétní ustanovení). Hovořili také o tom, jak při distanční (ale i prezenční) výuce předcházet únavě, kterou zejména setkávání se přes internet přináší. Řešení vidí, vedle již zmíněného nahrávání výkladových pasáží výuky, ve zkracování výukových bloků: například výuku rozdělit na povinnou a nepovinnou část, kterou bude typicky diskuse, nebo studenty metodou tzv. akvária rozdělit na dvě skupiny, přičemž vždy aktivně pracuje jen jedna a druhá má roli pozorovatelů (a následně se vymění). Oceňovali také využití metody tzv. převrácené třídy (*Flipped Classroom*), v rámci které učitelé nasdílí studijní materiály či namluvený výklad před hodinou, v důsledku čehož se lze při setkání věnovat hned diskusi o poskytnutých materiálech. S odkazem na náročnější domácí přípravu pak lze buď čas setkání zkrátit (což se děje typicky při distanční výuce), nebo mít na diskusi víc času. Flexibilitu distančního vzdělávání doporučují zachovat například při zapojování externistů do výuky – přes kameru se mohou (i třeba jen na relativně krátkou dobu) zapojit zajímaví hosté.

Mgr. Marko Mašan z Právnické fakulty Univerzity Pavla Josefa Šafárika v Košicích a *Mgr. Zuzana Vanýšková* z PF UK ve svých příspěvcích shrnuli, jak coby studenti prožívali poslední rok a půl svého studia při distanční výuce. *Marko Mašan* uvedl, že si cenil videopřednášek, byť je studenti mohli sledovat pouze po dobu dvou týdnů od jejich zveřejnění. Naproti tomu na pražské právnické fakultě nahrané přednášky musely studentům zůstat dostupné do konce akademického roku, což si mezi studenty získalo významnou oblibu.

Mgr. Zuzana Vanýšková doplnila své zkušenosti výsledky výzkumu provedeného Univerzitou Karlovou mezi studenty právnické fakulty.¹ Studenti pozitivně hodnotili organizaci výuky, ¾ z nich výuku hodnotilo známkou 1 nebo 2. Pozitivně studenti hodnotili obsahovou stránku výuky, přístup vyučujících, úroveň technologií pro distanční vzdělávání, komunikaci ze strany vyučujících a formu výuky. Spokojenost mezi letním semestrem akademického roku 2019/20 a zimním semestrem 2020/21 se zvýšila o cca 15 %. Zajímavé také je, že ¾ studentů cítily podporu od vyučujících.

Studenti jako největší překážku na online výuce hodnotili mnoho času u počítače – ve ¾, dále také chybějící osobní interakci v 63 % a v 59 % také celkovou náročnost situace. Nejvíce jim tedy podle dat z dotazníku vadilo to, co vadilo i většinové společnosti na práci z domova, potažmo pandemii obecně. Fakulta tedy, zdá se podle odpovědí studentů, nelehkou situaci zvládla, jakkoli samozřejmě nikoli bezchybně.

JUDr. Maxim Tomoszek, Ph.D., sdílel své zkušenosti s v České republice málo známým typem předmětu, který se v zahraničí označuje jako tzv. *policy clinic*. Jedná se o kurz, v rámci kterého studenti mapují vybrané téma (např. dopad kovidových opatření na zranitelné skupiny obyvatel) a následně navrhnou způsob, jak by bylo možné ho řešit, a to zejména s důrazem na právní stránku věci. Doba distančního vzdělávání umožnila tento předmět relativně snadno propojit s podobnými předměty v zahraničí (v daném případě konkrétně v USA a Anglii) a věnovat se paralelně stejnému tématu (vybráno bylo téma sexuálního obtěžování v univerzitním prostředí). Mezinárodní dimenze předmětu jednak umožnila vidět situaci v jedné zemi pohledem zahraniční právní úpravy a nepochybně

¹ Respondentů výzkumu bylo celkem 496.

zvýšila motivaci studentů, jednak přinesla nové otázky (např. Jak často se potkávat, aby-
chom studenty nepřetížili? Jak vyvážit, že čeští studenti mají daleko více předmětů a ne-
mohou tedy věnovat tomuto kurzu 20 hodin týdně jako někteří zahraniční kolegové?).

Po jednotlivých příspěvcích i mezi konferenčními bloky sdíleli účastníci sekce své zku-
šenosti se zkoušením na dálku (a podváděním studentů) i dalšími aspekty výuky online
a bylo zřejmé, že se rádi vidí a rádi poslouchají, jak se s danou situací vypořádali ostatní.
Ukazovalo se, že nahrávání přednášek se opravdu stává novou normou, jakkoli se liší čas,
po který jsou zpřístupněny (od několika týdnů po celý rok) a komu (zda jen studentům
daného předmětu, všem studentům fakulty, nebo dokonce široké veřejnosti). Dále se fakul-
ty odlišně staví k docházce v prezenční výuce: některé v očekávání dalších hygienických
opatření a karantén zrušily povinnou účast s tím, že studentům, kteří se nemohou účastnit
svého prezenčního semináře, nabízí jeden sběrný seminář na dálku – což oceňují nejen
tito studenti, ale i ti, kteří na prezenční výuku dobrovolně dorazili, a tudíž jsou i motivova-
nější se do ní aktivně zapojit. A spokojení jsou pak logicky i jejich vyučující.

Nutnost zkoušet na dálku pak zřetelně posunula normu i stran zkoušení: zatímco dříve
bylo typické, že studenti neměli k dispozici u zkoušky žádné materiály, nebo jen neko-
mentované právní předpisy, postupně se stále více otevírá možnost pro zkoušky v reži-
mu *open book exam*, tj. zkoušky, na které si lze přinést jakékoli materiály, případně do-
konce používat internet. V některých předmětech se navíc individuální zkoušky mění ve
skupinové, tj. známku dostává celý tým (ať už je náhodně utvořený, nebo si ho studenti
mohou zvolit; známka může být stejná pro všechny členy týmu, nebo si například musí
členové týmu rozdělit přidělené body mezi sebe podle toho, jak vyhodnotí příspěvní čle-
nů k výsledku, podle počtu bodů je nakonec studentovi udělena známka). Ukázalo se, že
během distanční výuky začala řada studentských právních poraden působit online, což
umožnilo získat právní radu i klientům, kteří by poradnu jinak kvůli dlouhé cestě nena-
vštívili (inspirativní v tomto ohledu byla zejména bratislavská poradna, o které referovala
JUDr. Mária Havelková, PhD.).

Velkým tématem byla i socializace studentů v online prostředí. Zatímco při prezenční
výuce k ní dochází tak nějak mimoděk, zkušenosti s distanční výukou ukazují, že je třeba
ji aktivně podporovat, jinak se spíše neodehraje. Zkušenosti vyučujících ukazují, že vztahy
mezi studenty vznikají zejména v situacích, kdy skupinu studentů dlouhodobě spojuje
určité téma či mohou v seminářích sdílet své emoce.

Zkušenosti vyučujících řady českých i slovenských právnických fakult z posledních
dvou let tak zřetelně ukazují, že nucený přechod na distanční vzdělávání v sobě má znač-
ný potenciál obohatit výuku prezenční. Ovšem jen za předpokladu, že fakulty tuto svoji
zkušenost aktivně uchopí. Jinak hrozí, v právním vzdělávání jako kdekoli jinde, návrat
ke „starému normálu“.

Zuzana Vanýsková* – Michal Urban**

* Mgr. Bc. Zuzana Vanýsková. Centrum právních dovedností, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: vanyskova@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3680-2414>.

** JUDr. Michal Urban, Ph.D. Centrum právních dovedností, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: urban@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6140-7902>.